

วิเคราะห์การนำจริต 6 เพื่อพัฒนาอุปนิสัยบุคคล ที่ปรากฏในโหราศาสตร์

An Analysis of the Principles of a Caritas for Character Development Related to Astrology

พระครูสุภัทรวชิรานุกุล

Phakru Suphatrawachiranukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: wachiranukulsuphatra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักจริต 6 และการพัฒนาอุปนิสัยบุคคลในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาหลักการพิจารณาอุปนิสัยบุคคลตามหลักโหราศาสตร์ 3) เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักจริต 6 กับโหราศาสตร์ในการพัฒนาอุปนิสัยบุคคล เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 27 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) จริต คือ ความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมทางกาย วาจา และจิตใจ ในทางพระพุทธศาสนา จริตแบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่ รากจริต โทสจริต โมหจริต วิตกจริต สัทธาจริต และญาณจริต แต่ละจริตมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน การเข้าใจจริตของแต่ละบุคคลจะช่วยให้สามารถพัฒนาอุปนิสัยบุคคลได้อย่างเหมาะสม 2) หลักการพิจารณาอุปนิสัยบุคคลตามหลักโหราศาสตร์ อาศัยหลักการทำนายจักรราศี จากการคำนวณการโคจรของดวงดาวและตำแหน่งดวงดาวขณะเกิด ใช้หลักเลขศาสตร์ในการให้ความหมายของตัวเลขแทนลักษณะนิสัยของบุคคลเพื่อใช้ทำนายอุปนิสัยพื้นฐานและพฤติกรรมของบุคคล ส่งผลต่อการให้คำแนะนำที่ถูกต้องและเหมาะสมกับจริตของแต่ละบุคคล 3) การประยุกต์ใช้หลักจริต 6 กับโหราศาสตร์โหราจารย์ได้ให้คำแนะนำในการฝึกฝนพัฒนาอุปนิสัยบุคคลตามจริตของตน ดังนี้ (1) รากจริต ควรฝึกฝนการบุญสุนทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนา เพื่อลดความโลภ (2) โทสจริต ควรฝึกฝนเจริญเมตตา เพื่อลดความโกรธ (3) โมหจริต ควรฝึกฝนเจริญสติ เพื่อลดความหลง

(4) วิตกจริต ควรฝึกฝนเจริญสมาธิ เพื่อลดความวิตกกังวล (5) สัทธาจริต ควรฝึกฝนเจริญปัญญา เพื่อเพิ่มความศรัทธา (6) พุทธิจริต ควรฝึกฝนการใช้หลักเหตุผล เพื่อเพิ่มความรอบคอบ และ (7) การฝึกฝนตามจริตของตนจะช่วยพัฒนาอุปนิสัยให้ดีขึ้น และนำไปสู่ความสุขความเจริญได้

คำสำคัญ: จริต 6, อุปนิสัย, โหราศาสตร์

Abstract

This research article has three objectives: 1) To study the Six Temperaments and the development of human character in Buddhism. 2) To study the principles of personality assessment according to astrology. 3) To analyze the application of the Six Temperaments and astrology in the development of human character. The research population consisted of 81 participants, divided into three groups of 27 each.

The research findings are as follows: 1) Temperament is the behavior of a person that is expressed as physical, verbal, and mental behavior. In Buddhism, temperament is divided into six types: Ràga-carita, Dosa-carita, Moha-carita, Vitakka-carita, Saddhà-carita, and Nàna-carita. Each temperament has different characteristics and behaviors. Understanding the temperament of each person will help to develop their character appropriately. 2) The principles of personality assessment according to astrology are based on the principles of zodiac prediction. By calculating the movement of the stars and their positions at birth, and using numerology to assign meanings to numbers that represent the characteristics of a person, it is possible to predict the basic personality and behavior of a person. This can lead to providing accurate and appropriate advice to each person's temperament. 3) The application of the Six Temperaments and astrology: Astrologers offer the following advice on how to develop human character according to their temperament: (1) Ràga-carita: Practice merit-making, morality, and meditation to reduce greed. (2) Dosa-carita: Practice loving-kindness to reduce anger. (3) Moha-carita: Practice mindfulness to reduce delusion. (4) Vitakka-carita:

Practice meditation to reduce anxiety. (5) Saddhà-carita: Practice wisdom to increase faith. (6) Nàna-carita: Practice the use of reason to increase prudence.

Keywords: Caritas, Character, Astrology

บทนำ

โหราศาสตร์ในยุคปัจจุบันนี้ให้ความสำคัญกับศาสตร์ด้านจิตวิทยาเป็นอย่างมาก ซึ่งบางครั้งเราจะพบว่า นักจิตวิทยาส่วนหนึ่งได้ใช้โหราศาสตร์เป็นเครื่องมือในการช่วยให้บุคคลทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามหากกล่าวถึงเรื่องจริต เราจะพบว่า ในพระพุทธศาสนามีการจำแนกบุคคลเป็นประเภทต่างๆ ไว้มากไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสั่งสอนบุคคล ที่เรารู้จักกันดีคือเรื่อง “บัว 4 เหล่า” เป็นต้น นอกจากนี้ยังแบ่งบุคคลตามลักษณะนิสัย ซึ่งได้มีการกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ที่แบ่งบุคคลตามกิเลส 3 อย่าง คือ ราคะ โทสะ และโมหะเป็นจริต 6 อันได้แก่ รากจริต โทสะจริต โมหะจริต สัทธาจริต วิตักกจริต และพุทธจริต (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2542: 4) โดยในแต่ละจริต ก็จะมีลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน

นอกจากหลักโหราศาสตร์จะเป็นศาสตร์ที่เป็นหลักในการพยากรณ์ คือ ทำนายหรือคาดการณ์โดยอาศัยหลักวิชา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 757) เนื่องจาก “โหราศาสตร์” เป็นศาสตร์ที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานหลายปี โดยวิชาโหราศาสตร์นั้นถือว่าเป็นวิทยาการขั้นสูงที่มีประวัติความเป็นมาก่อนสมัยพุทธกาลหลายร้อยปี โดยเฉพาะประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่า เป็นต้นตำรับหรือเป็นต้นแบบที่สำคัญในเรื่องของโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก

ถึงแม้การพยากรณ์ของนักโหราศาสตร์จะมีหลักในการพยากรณ์ที่แตกต่างกันไปตามศาสตร์ความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดและความรู้ความเชี่ยวชาญของแต่ละคน แต่ในความแตกต่างที่เหมือนกัน คือ การพยากรณ์ด้วยหลักวิชาโหราศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ใช้สำหรับพยากรณ์โดยอาศัยการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดาวพระเคราะห์ต่างๆ ในระบบสุริยจักรวาล ที่ว่าด้วยนักษัตรวิทยาเกี่ยวกับเวลา และความรู้ทางด้านดาราศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่ถือกำเนิดมา โหราศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลักสำคัญในการพยากรณ์ (เทพย์ สาริกบุตร, 2511: 3) อย่างไรก็ตาม ในทางพระพุทธศาสนาได้มีการพยากรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553: 254) เช่นเดียวกัน เป็นพุทธวิธีสืบทอดทำนายจากพระญาณมิใช่ดวงดาว คือ การทำนายจากผลของการ

บำเพ็ญบารมีมา ซึ่งหากจะกล่าวถึงการพยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาได้กล่าวเรื่องการพยากรณ์ไว้ในหลายแห่ง

ถึงกระนั้น ในสังคมไทย โหราศาสตร์ยังเป็นศาสตร์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทย หรือในสังคมโลกของปวงชนก็ยังขาดสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ กล่าวได้ว่าโหราศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้ในลักษณะของการให้คำปรึกษา และการทำนายพยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์บ้านเมือง รวมถึงชะตาชีวิตของผู้ปกครองด้วย เช่น การสงครามครั้งนี้จะได้รับชัยชนะหรือความพ่ายแพ้ การเพาะปลูกปีนี้จะได้ผลดีหรือไม่ ตลอดจนมีการกำหนดฤกษ์ยามในพิธีการต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่มีความผูกพันกับวัดและบ่อยครั้งที่คนส่วนใหญ่ไปวัด เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือไปหาพระสงฆ์เพื่อขอฤกษ์ยามในงานมงคลต่างๆ เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การบรรพชาอุปสมบท ฯลฯ เป็นต้น แต่ในยุคปัจจุบันนี้ โหราศาสตร์ไม่ใช่แค่เรื่องของการทำนายหรือการพยากรณ์เพื่อพิธีการต่างๆ แต่โหราศาสตร์ได้กลายมาเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยได้ใช้เป็นที่ยึดเพื่อความมั่นคงทางจิตใจ และยึดเอามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงการนำหลักโหราศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์จิตใจ 6 กับการพัฒนานิสัยของบุคคล เพื่อประโยชน์ในการสั่งสอนให้ถูกต้องตามจริตหรือนิสัยของแต่ละคน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงใช้การสื่อสารกับคนทั่วไปด้วยหลัก 4 ส. คือ 1) สันทิสสนา (แจ่มแจ้ง) หมายถึง อธิบายขั้นตอนของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่าย 2) สมาทปนา (จงใจ) หมายถึง อธิบายให้เข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาและความรู้สึกว่าจะต้องฝันให้ไกลและไปให้ถึง 3) สมุตเตชนา (แก้วักلاء) หมายถึง ปลูกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายและ 4) สัมปหังสนา (ร่ำเรียง) หมายถึง สร้างบรรยากาศในแบบกัลยาณมิตร (ที.สี. (ไทย) 9/198/144) โดยมีวิธีการที่แตกต่างกัน ดังเช่นในเกสสูตร วันหนึ่งสารถิผู้ฝึกม้าชื่อนายเกสเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วทูลถามว่า พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีฝึกคนอย่างไร พระพุทธเจ้าทรงย้อนถามว่านายเกสมีวิธีฝึกม้าอย่างไร นายเกสกราบทูลว่า เขาใช้ 3 วิธี คือ วิธีนุ่มนวล วิธีรุนแรง วิธีผสมผสาน คือ มีทั้งนุ่มนวลและรุนแรง (อง.จตุกก. (ไทย), 21/111/132-134)

ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์จิตใจ 6 กับการพัฒนาอุปนิสัยของบุคคลที่ปรากฏในโหราศาสตร์เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคคล จึงเป็นแนวคิดที่น่าสนใจศึกษา และการวิเคราะห์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาหลักโหราศาสตร์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลเชิงพุทธ เพราะเหตุที่โหราศาสตร์เป็นวิชาที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในปัจจุบัน และมี

บทบาทอย่างมากในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะมีการศึกษาเรื่องโหราศาสตร์ที่นำไปใช้ในการพัฒนาบุคคลเชิงพุทธให้มีความเข้าใจ เพื่อขึ้นนำให้มีความเชื่อในเรื่องนี้อย่างถูกต้อง โดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบอ้างอิงในพิจารณาข้อเท็จจริง โดยผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และนำหลักพุทธธรรมมาอธิบายควบคู่กันกับหลักการพัฒนาบุคคลสมัยใหม่ เพื่อการประยุกต์ใช้หลักโหราศาสตร์ในการพัฒนาบุคคลเชิงพุทธที่ถูกต้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักจริต 6 และการพัฒนาอุปนิสัยบุคคลในพระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษาหลักการพิจารณาอุปนิสัยบุคคลตามหลักโหราศาสตร์
- 3) เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักจริต 6 กับโหราศาสตร์ในการพัฒนา

อุปนิสัยบุคคล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จากพระไตรปิฎก และอรรถกถา และรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ และสื่อออนไลน์จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

- 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ แยกเป็น 3 ประเด็น คือ
 - (1) หลักจริต 6 และการพัฒนาอุปนิสัยของบุคคลในพระพุทธศาสนา
 - (2) หลักการพิจารณาอุปนิสัยของบุคคลตามแนวโหราศาสตร์
 - (3) การประยุกต์ใช้หลักจริต 6 กับคัมภีร์โหราศาสตร์ในการพัฒนาอุปนิสัย

บุคคล

2) ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน

3) ขอบเขตด้านประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มที่ส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 27 ท่าน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 10 ท่าน 2) กลุ่มโหราจารย์ที่เป็นฆราวาส จำนวน 8 ท่าน และ 3) กลุ่มโหราจารย์ที่เป็นบรรพชิต จำนวน 9 ท่าน

ผลการวิจัย

1) หลักจริต 6 และการพัฒนาอุปนิสัยบุคคลในพระพุทธศาสนา

“จริต” นั้น มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีคำว่า “จร” ซึ่งแปลว่า “เที่ยวไป ประพฤติ” ต่างจากความหมายที่กล่าวถึงในพระไตรปิฎกที่ย่นย่อและกล่าวถึงโดยอ้อม ใน คัมภีร์วิสุทธิมรรคและคัมภีร์วิมุตติมรรค ได้กล่าวถึง “จริต” ในลักษณะของคำนาม แยกเป็น 6 ประการคือ รากจริยา, โทสจริยา, โมหจริยา, สัทธาจริยา, พุทธิจริยา, และวิตกกจริยา ทั้งนี้ “จริต” หรือ “จริยา” หมายถึง ความประพฤติดของบุคคลทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ รวมถึงลักษณะ นิสัย บุคลิกภาพ และพฤติกรรม

จากการวิจัยนี้ พบว่า “จริต” มีหลายลักษณะและมีการแบ่งประเภทต่างๆ ที่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ทำให้ทราบว่า แท้ที่จริงบุคคลมีจริตหลายประการรวมกัน ตลอดจนมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีจริตคล้ายๆ กัน ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงใช้ลักษณะจริตนี้เพื่อนำไปสั่งสอนและชี้แนะบุคคลเพื่อการบำเพ็ญทานและการเจริญปัญญา โดยทำให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคลที่สามารถบรรลุอรหัตตได้ 2 ประเภท คือ ผู้หลุดพ้นด้วยกำลังสมาธิ และผู้หลุดพ้นด้วยการเจริญกำลังปัญญา ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติ จริต 6 ประการมีความหมายที่หลากหลายและซับซ้อน ซึ่งจะต้องถูกนำไปใช้ในทางที่เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและโอกาสต่างๆ ของแต่ละบุคคล

2) หลักการพิจารณาอุปนิสัยบุคคลตามหลักโหราศาสตร์

โหราศาสตร์มีความหมายในการทำนายและการพยากรณ์โชคชะตาของบุคคล และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในระดับบุคคล สังคม และโลก โดยใช้การสังเกตการเคลื่อนไหวของดาวพระเคราะห์ และแสงสว่างของดวงดาวกลางวันและกลางคืน โหราศาสตร์ไทยมีรากฐานมาจากอินเดียและถูกพัฒนาต่อยอดมาจนถึงปัจจุบัน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงถึงการสืบทอดมาจากสมัยสุโขทัย และทางศาสนาพราหมณ์ในสมัยก่อนพุทธศาสนา การแบ่งประเภทโหราศาสตร์มีหลายแนวทาง เช่น โหราศาสตร์ภารตะ โหราศาสตร์ไทย โหราศาสตร์สากล โหราศาสตร์จีน และโหราศาสตร์ยูเรเนียน การทำนายโดยดูดวงชะตาบุคคล (Natal Astrology) จะใช้ข้อมูลวัน เดือน ปี เกิดของบุคคล และคำนวณตำแหน่งของดวงดาว ส่วนโหราศาสตร์ภาคพยากรณ์ใช้หลักการโคจรของดาวพระเคราะห์ และหลักการของโหราศาสตร์ในการคาดคะเนเหตุการณ์ วิชาโหราศาสตร์นี้มีรากฐานมาจากการสังเกตท้องฟ้าและบันทึกเหตุการณ์บนโลก เนื่องจากดาวเคราะห์ถูกคิดเป็นศูนย์กลาง โดยใช้จักรราศีเป็นทางเดินของดาว ส่วนการใช้ตัวเลขศาสตร์เน้นความเชื่อในชีวิตมนุษย์เกี่ยวข้อง

กับตัวเลข และดาวเคราะห์ที่มีความสัมพันธ์โดยสัญลักษณ์ของดาวเคราะห์แทนคุณลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล หลักการพยากรณ์ในโหราศาสตร์เน้นการคาดคะเนอย่างมีเหตุผล และใช้การโคจรของดาวพระเคราะห์ หลักการและวิธีการนี้ใช้การสังเกตและบันทึกไว้ตลอดประวัติศาสตร์ ในส่วนของหลักการพื้นฐาน การนับตัวเลขและคำนวณตำแหน่งของดาวเคราะห์มีบทบาทสำคัญ ส่วนการพยากรณ์ในทางพระพุทธศาสนาเชื่อในกรรมและผลของกรรม และการให้ความหมายตามตัวเลขในชีวิตบุคคล

3) การประยุกต์ใช้หลักจริต 6 กับคัมภีร์โหราศาสตร์ในการพัฒนาอุปนิสัยบุคคล

การสังเกตและวิเคราะห์อุปนิสัยบุคคลตามหลักโหราศาสตร์ในยุคปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมและบุคลิกลักษณะของบุคคล นักจิตวิทยาบางคนได้ใช้โหราศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวัดบุคลิกลักษณะและสติปัญญาของบุคคล และนำมาใช้ในการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา โดยพิจารณาตำแหน่งดวงดาวที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ในพระพุทธศาสนา, จิตวิทยา, และบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กันแน่น ๆ และพระพุทธศาสนาได้ทำการจำแนกบุคคลเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะต่าง ๆ และจริต 6 ประการ ได้แก่ รากจริต, โทสจริต, โมหจริต, สัทธาจริต, พุทธจริต, และวิตักกจริต ซึ่งแต่ละจริตมีลักษณะแตกต่างกัน

นอกจากนี้ โหราจารย์ได้ทำการประยุกต์ใช้หลักโหราศาสตร์ในการพัฒนาอุปนิสัยบุคคล โดยการให้คำแนะนำในการปรับปรุงลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของบุคคลที่ต่างกันตามจริต 6 ประการ ซึ่งคำแนะนำเหล่านั้นถูกแบ่งตามลักษณะนิสัยของแต่ละจริต และการสังเกตลักษณะทางรากจริต โทสจริต, โมหจริต, วิตักกจริต, สัทธาจริต, และพุทธิจริต, เพื่อให้ได้คำแนะนำที่เหมาะสม

ในท้ายที่สุด การสรุปถึงหลักการพิจารณาอุปนิสัยบุคคลตามหลักโหราศาสตร์ถูกนำเสนอในรูปแบบของการวิเคราะห์โหราศาสตร์ทั้งจากดวงดาวและจากการผูกดวงตามวันเวลาเกิดของบุคคล โดยสามารถบ่งบอกถึงลักษณะนิสัย อารมณ์ และพฤติกรรม อีกทั้งการใช้เลขศาสตร์ในการวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของบุคคล ก็ถูกนำเสนอโดยการกำหนดตัวเลขแทนดวงดาวที่มีความสัมพันธ์กับนักวิเคราะห์ เช่น 1 แทนดาวอาทิตย์ 2 แทนดาวจันทร์ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับจริตของแต่ละบุคคล ด้วยการวิเคราะห์ทั้งจากโหราศาสตร์และเลขศาสตร์คำแนะนำถูกนำเสนอเพื่อช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงพฤติกรรมและนิสัยของบุคคลในทางที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

ความหมายของจรตินั้น ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจรติในพระไตรปิฎกมีกล่าวไว้น้อยมาก เพียงย่นย่อให้เข้าใจได้ง่ายเท่านั้น แต่ภายหลังได้มีการอธิบายเพิ่มเติมใน คัมภีร์วิสุทธิมรรค (พระพุทธโฆสะ แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาหุนาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2557: 166 – 182) คัมภีร์วิมุตติมรรค (พระอุบติสสะเถระ, 2541: 55 – 62) คัมภีร์ปรมัตถทีปนี (พระญาณธชะ, 2552: 815, 822 – 824) แต่ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกนำมาเฉพาะ คัมภีร์วิสุทธิมรรคและคัมภีร์วิมุตติมรรค และได้เสริมข้อมูลสำคัญที่พบในหนังสือที่มีนักปราชญ์คนสำคัญเขียนไว้เพิ่มเติม พบว่า “จรติ” นั้นมีรากศัพท์ของคำมาจากภาษาบาลีคำว่า จร แปลว่า เทียบไปประพตติ (พระมหาเทียบ สิริยาโณ (มาลัย), 2547: 210) ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค และคัมภีร์ปรมัตถทีปนี กล่าวถึงจรติ โดยใช้เป็นคำนาม โดยแสดงเป็นรูปคำเป็น รากจริยา โทสจริยา โมหจริยา สัทธจริยา พุทธิจริยา และวิตกกจริยา จรติ หรือ จริยา 6 คือ ความประพตติปกติ, ความประพตติซึ่งหนักไปทางด้านใดด้านหนึ่งอันเป็นปกติประจำอยู่ในสันดานหรือพฤติกรรมของคน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548: 189)

ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงเรื่องของจรติไว้อย่างย่อ ๆ เท่านั้น แต่ถ้าหากจะพิจารณาโดยละเอียดแล้ว คำโครงที่มาในเรื่องของจรติ นี้จะมีปรากฏรายละเอียดอยู่อีกมากในพระไตรปิฎก ซึ่งจะมีได้กล่าวถึงรายละเอียดเรื่องของจรติ โดยตรงแต่จะกล่าวถึงโดยอ้อม คือ จากเรื่องราวของพระอรหันตสาวกทั้งหลายที่ได้ตรัสรู้ธรรมใหม่ ๆ ได้ตรวจดูอุปนิสัยของสัตว์โลกแล้วทรงเห็นว่ายังมี บุคคลผู้ที่สามารถรู้ธรรมตามได้อีกมาก และหลังจากนั้นได้ออกเผยแผ่และประกาศพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยทรงพิจารณาเลือกธรรมในการสั่งสอนสัตว์โลกให้เหมาะสมกับบุคคลนั้น จนบุคคลผู้นั้นได้บรรลุอรหันต์ อีกทั้งพระพุทธองค์ได้ให้ข้อสังเกตว่าบุคคลทั้งหลายในโลกนี้มักคบหากันเพราะมีธาตุ ที่ตรงกัน คือคนที่มีอุปนิสัย หรือจรติที่คล้ายกันจะมากบาศมาคมกัน และการแบ่งประเภทของการบรรลุอรหันต์ผลออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภท คือ (1) ผู้หลุดพ้นด้วยกำลังสมาธิ (ผู้ได้วิชา 3 อภิญญา 6 และ อุภโตภาควิมุตติ) (2) ผู้หลุดพ้นด้วยการเจริญกำลังปัญญา (ส.ส. (ไทย) 15/215/313) เรื่องนี้พอจะสรุปให้เห็นว่าบุคคลมี 2 ประเภท คือประเภทที่สามารถทำสมาธิได้จนถึงฌาน และเป็นผู้ที่ไม่สามารถทำฌานได้แต่หลุดพ้น ด้วยการเจริญปัญญามีมากกว่า ทั้ง 2 ประเภทนี้สามารถบรรลุธรรมเป็นอรหันต์ได้ แต่มีความแตกต่างกันตรงที่พวกแรกเมื่อสำเร็จจะมีความสามารถพิเศษที่สูงกว่า และในครั้งที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ใหม่ ๆ ทรงเห็นว่าธรรมที่ทรงตรัสรู้เป็นของละเอียดและประณีต ยากที่จะมีผู้ใดรู้เห็นตาม จึงมี

พระทัยในการชวนชวนน้อยในการที่จะทรงประกาศธรรมของพระองค์ ครั้นสัทัมบดีพรหม ได้ทราบความนั้น จึงได้มาราบถูลอารธนา ให้พระพุทเจ้าได้โปรดแสดงธรรม พระพุทองค์จึงทรงตรวจดูอุปนิสัยของสัตว์โลก แล้วจึงเห็นว่าสัตว์ทั้งหลายดุจดั่งบัว 3 เหล่า ในเกสิสูตร ซึ่งพระสูตรนี้ปรารภการสนทนากันระหว่างพระพุทเจ้ากับครุฬิกม้า ชื่อเกสิสารถิ ซึ่งในการสนทนา เกสิสารถิถามพระพุทองค์ว่า พระพุทองค์นี้มีวิธีฝึกคนอย่างไร พระพุทองค์ก็ทรงย้อนถามนายเกสิว่า แล้วท่านฝึกม้าอย่างไร นายเกสิสารถิตอบว่าเขามีวิธีฝึกม้า 4 อย่าง ซึ่งพระพุทองค์ก็ได้เปรียบเทียบพระองค์ว่าเป็นสารถิฝึกบุรุษก็ใช้ 4 วิธีเช่นกัน (อง.จตุกก. (ไทย) 21/11/164) จากที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พระพุทองค์ทรงได้วาง แนวทางของบุคคลและพื้นเพนิสัยของสัตว์โลกเอาไว้เพื่อที่จะทรงสามารถหาแนวทางชี้แนะและ สอนด้วยวิธีที่แตกต่างกันออกไปตามจริต หรือ นิสัยของบุคคลประเภทนั้น ๆ จึงกล่าวได้ว่า แนวทางต่าง ๆ ที่ทรงวางไว้เป็นสิ่งที่พื้นฐานที่บ่งบอกได้ถึงความเป็นมาของจริตทั้ง 5 ประเภทได้เช่นกัน ซึ่งในเรื่องจริต 6 ที่ได้ชี้แจงมาตั้งแต่ต้นว่า เกิดจากการที่พระสารีบุตรได้กล่าวยกย่องพุทคุณ เรื่อง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระจักขุแจ่มแจ้งด้วยพุทจักขุนี้ว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบว่ (1) บุคคลนี้มีราคะจริต (2) บุคคลนี้มีโทสะจริต (3) บุคคลนี้มีโมหะจริต (4) บุคคลนี้มีวิตกจริต (5) บุคคลนี้มีสัทธาจริต (6) บุคคลนี้มีญาณจริต ภายหลังได้มีคัมภีร์ขึ้นหลังได้แก่ คัมภีร์วิมุตติมรรค คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์อภิธรรมมัตถสังหะ และ คัมภีร์ปรมัตถทีปนี ได้อธิบายขยายรายละเอียดเรื่องของจริต 6 ไว้อีกจำนวนมาก

โหราศาสตร์ หมายถึง วิชาด้วยการพยากรณ์ และการทำนายโชคชะตาของบุคคล (หลวงอรรธนาภิธรรมประวรรต (วิเชียร จันทน์หอม), 2516: 1) รวมไปถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมือง ประเทศ ภูมิภาค หรือโลก โดยอาศัยการโคจรของดาวพระเคราะห์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบ หรือแสงสว่างของดวงดาวทั้งกลางวันและกลางคืน (มานพ นักการเรือน, 2554: 1) เพื่อทำนายโชคชะตาที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งที่ผ่านมาในอดีต และในอนาคตของบุคคล สังคม และความเป็นไปของโลก ซึ่งพระสงฆ์ได้นำมาใช้ในการพยากรณ์ช่วยเหลือประชาชน เช่นเดียวกับงานศึกษาของ อธิรพณิชา พลายนาถ (2553: บทคัดย่อ) พบว่า พระสงฆ์ที่ใช้โหราศาสตร์สามารถช่วยเหลือชาวบ้านที่มีความทุกข์ได้ แต่ควรใช้โหราศาสตร์ในฐานะเครื่องมือชักจูงไม่ใช่เป็นจุดหมายหลัก แม้ว่าการกระทำเช่นนี้จะผิดหลักพระธรรมวินัย แต่หากเพื่อประโยชน์สุขที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมและผู้คนหมู่มาก พระสงฆ์บางรูปก็เห็นว่าควรทำ เพราะพุทบริษัท 4 โดยเฉพาะอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งเป็นคนส่วนมากของ

สังคมหากชักจูงพวกเขาเหล่านั้นให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้องแล้วก็ย่อมจะเป็นกำลังสำคัญในการปกป้องและทำนุบำรุง

วิชาโหราศาสตร์ที่กำลังศึกษาและค้นคว้ากันอยู่ทุกวันนี้กำเนิดมาจากบาบิโลเนียซึ่งได้สูญชาติไปนานแล้ว และดินแดนที่อาณาจักรบาบิโลเนียนี้ตั้งอยู่ในสมัยอดีตอันไกลโพ้น ก็คือบนลุ่มแม่น้ำยูเฟรติสและไทกริส (Euprates and Tigris) ในปัจจุบันคือบริเวณที่ตั้งของประเทศอิรักในตะวันออกกลาง ส่วนโหราศาสตร์ไทย เป็นหนึ่งในวิชาที่ว่าด้วยการทำนายโชคชะตา เพื่อทำนายอนาคตที่อาจจะเกิดขึ้นกับบุคคล สังคม โดยใช้ดวงดาว ผลกรรมต่างๆ ของมนุษย์ มาเป็นปัจจัยในการกำหนดว่ากันว่า โหราศาสตร์ไทยเป็นวิชาที่มาจากคัมภีร์พระเวทในศาสนาพราหมณ์ที่มีอยู่ก่อนพุทธศาสนา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญัฐพล บ้านไร่ (2562: ง) พบว่า ตำราพราหมณาธิบดีราชภูรนาจะได้รับการตีพิมพ์มาจากอินเดีย เนื่องจากมีแนวคิดด้านโหราศาสตร์ที่ใกล้เคียงกับคัมภีร์พฤหิตปาราสโรหราศาสตร์โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องพระเคราะห์ และทศา ซึ่งในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ทรงมีพุทธาณุญาตให้พระภิกษุเรียนรู้วิชาโหราศาสตร์ในเรื่องฤกษ์ยาม เพื่อจะได้รู้เวลาอุโบสถสังฆกรรม อันเป็นศาสนกิจในพระพุทธศาสนา จึงได้มีชื่อ วัน เดือน ปี และฤกษ์แสดงไว้ท้ายบอกวัตรพระเป็นประเพณีสืบต่อมา ดังนั้น โดยหลักของโหราศาสตร์ไทยนั้นตามหลักฐานที่มีอยู่ แสดงถึงการสืบทอดมาจากอินเดียตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน การแบ่งประเภทโหราศาสตร์มีการใช้เกณฑ์การจัดแบ่งแตกต่างกัน บางแห่งใช้เกณฑ์แหล่งที่มา เช่น โหราศาสตร์ภารตะ โหราศาสตร์ไทย โหราศาสตร์สากล โหราศาสตร์จีน โหราศาสตร์ยูเรเนียน ส่วนวิชาโหราศาสตร์ที่ใช้ดวงดาวในการทำนายลักษณะบุคคล จะใช้การดูดวงชะตาบุคคล (Natal Astrology) เป็นที่รู้จักกันมากที่สุด ใช้ข้อมูล คือ วัน เดือน ปี เกิด ของเจ้าชาตา มาคำนวณหาตำแหน่งของดวงดาว ในการวางดวงชาตากำเนิดจัดอยู่ในโหราศาสตร์ภาคคำนวณ เป็นเรื่องของการคำนวณตัวเลข การนับตัวเลข และกฎเกณฑ์ในเรื่องของการหาตำแหน่งของดวงดาวต่างๆ (สิงห์โต สุริยาอารักษ์, 2521: 59) ส่วนโหราศาสตร์ภาคพยากรณ์ เป็นหลักการที่ใช้ในการพยากรณ์มีมาก่อนสมัยพุทธกาล มีรากฐานมาจากความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เชื่อในองค์เทพเจ้าประจำผืนดิน ท้องฟ้า แม่น้ำ เป็นจุดกำเนิดของลัทธิเทวนิยม โดยมีผู้ที่สามารถติดต่อกับเทพเจ้าได้ คือ พราหมณ์ ซึ่งจัดเป็นวรรณะที่สูงที่สุดในศาสนาฮินดู ดังนั้นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดต่อกันมา จึงมาจึงกลายมาเป็นคัมภีร์ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ในสมัยพุทธกาล การพยากรณ์จากการทำนายฝัน มีหลักฐานปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาไว้หลายตอน นอกจาก

นั้นแล้ว พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์พระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล 16 ประการ แต่การพยากรณ์ทางพระพุทธศาสนา คือ การแสดงให้เห็นถึงเหตุและผลของการกระทำ ส่วนการพยากรณ์ในทางโหราศาสตร์ ใช้การโคจรของดาวพระเคราะห์ และหลักการของวิชาโหราศาสตร์ เป็นการคาดคะเน อย่างมีเหตุผลเช่นเดียวกัน แต่ผลที่เกิดอาจจะไม่เท่าเทียมกัน เพราะโหราศาสตร์ไม่ได้นำหลักกรรมมาเป็นปัจจัยหลักในการพยากรณ์ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ กฤติกาวัลย์ หิรัญลี (2554: บทคัดย่อ) พบว่า ความสอดคล้องหลายประการระหว่างพระพุทธศาสนาเถรวาท และโหราศาสตร์ไทย คือ ความสอดคล้อง ในด้านความเชื่อ, ด้านคุณธรรม, ด้านจรรยาบรรณ และด้านการพยากรณ์ มีหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่อธิบายในทางโหราศาสตร์ได้ เช่น เรื่องของธาตุ 4, กรรมและวิญญูของชีวิต ผลสรุปของการศึกษาคือ โหราศาสตร์ไม่สามารถบอกความจริงทั้งหมดของชีวิตได้ เนื่องจากมนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกที่จะกระทำประโยชน์ของวิชาโหราศาสตร์ที่แท้จริง คือการทำให้มีความเข้าใจในศักยภาพ ของตนเองและผู้อื่น จะทำให้การอยู่กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม เป็นการช่วยให้คำปรึกษาและช่วยให้เข้าใจธรรมชาติมากขึ้น โดยเฉพาะกฎแห่งกรรม

หลักการพยากรณ์ของโหราศาสตร์ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจถึงหลักการและวิธีการพยากรณ์ด้วยดวงดาว เนื่องจากหลักวิชาโหราศาสตร์นี้มีรายละเอียดมาก ผู้วิจัยจึงขออธิบายหลักการพื้นฐานโดยสรุปพอให้เห็นภาพ ความรู้ทางโหราศาสตร์เกิดจากการสังเกตเทวดัตถุบนท้องฟ้าของคนโบราณและบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลก เก็บสถิติจนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ (empirical knowledge) โดยใช้ดาวเคราะห์ (planets) ได้แก่ ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดาวพุธ ดาวศุกร์ ดาวอังคาร ดาวพฤหัสบดี และดาวเสาร์ ดาวเคราะห์เหล่านี้ เป็นสัญลักษณ์แทนคุณลักษณะต่าง ๆ ตามความหมายของดาวที่มนุษย์สังเกตและบันทึกไว้ การใช้จักรราศี (Zodiac) คือ ทางเดินของดาวเคราะห์ทั้งหลาย (กันยาวิรุ สัทธาพงษ์, 2551: 59-60) เนื่องจากโหราศาสตร์ดวงดาวเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่ใช้โลกทรงกลมแบบโบราณ คือ โลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล ตำแหน่งดาวเคราะห์ทั้งหลายที่เคลื่อนที่ไปจึงเป็นตำแหน่งที่เทียบกับโลก เส้นทางที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนที่ไปบนท้องฟ้าเรียกว่า สุริยวิถี หรือวิมรรค (ecliptic) ดาวเคราะห์ ก็เคลื่อนอยู่ในแถบบริเวณสุริยวิถีนี้แถบสุริยวิถีมีฉากหลังเป็นกลุ่มดาวฤกษ์ และการใช้หลักเลขศาสตร์ (เทพย์ สาริกบุตร, 2515: 7) ซึ่งวิชาโหราศาสตร์แขนงนี้ เชื่อว่าชีวิตมนุษย์นั้นล้วนเกี่ยวพันกับตัวเลข ชีวิตของคนเราถูกครอบงำด้วยอานุภาพของตัวเลข โดยให้ความหมายของตัวเลขแทนลักษณะนิสัยของบุคคล เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ พระมหาประคัลภ์ อคฺคปัญโญ

(ซึ่งแสง) (2541: บทคัดย่อ) พบว่า ชาวพุทธไทยมีความเชื่อเรื่องกรรมกันเป็นอย่างดี เพียงแต่ไม่รู้ว่าการของกรรมนั้นจะให้ผลเมื่อไหร่และในลักษณะอย่างไร โหราศาสตร์จะช่วยให้ชาวพุทธสามารถเตรียมใจรับผลทั้งดีและร้ายที่อาจเกิดขึ้น

อิทธิพลของโหราศาสตร์ที่มีต่อวิถีชีวิตคนไทยนั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคลว่า จะนำมาโหราศาสตร์มาใช้อย่างไร การใช้ปัญญามาพิจารณาประกอบกับวิถีชีวิตของตนอย่างไร ความเชื่อที่บุคคลมีต่อโหราศาสตร์ ย่อมมาจากความเชื่อ เชิงอภิปรายญาที่มีต่อโลกของบุคคลนั้น ไม่ว่าเขาจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าเขาจะรู้จักอภิปรายญาหรือไม่ก็ตาม การที่บุคคลมีความเชื่อว่า ชีวิตของเราถูกกำหนดมาแล้ว ทำให้เชื่อถือคำทำนายเหมือนประกาศิตที่จะต้องเป็นอย่างนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่บุคคลที่เชื่อว่าเราเกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ ย่อมมีมุมมองต่อคำทำนายที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยแบ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์เป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ทำนายหรือที่เรียกว่า “หมอดู” หรือ “โหร” ฝ่ายผู้รับการทำนาย และบุคคลทั่วไปในสังคมที่มีโหราศาสตร์เป็นบริบท ซึ่งบทบาทการใช้โหราศาสตร์และความเข้าใจของแต่ละฝ่ายนั้นต่างกันขึ้นอยู่กับความทัศนคติของบุคคลต่อการทำนายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในงานวิจัยนี้มีความตั้งใจที่จะศึกษาทฤษฎีและหลักการของโหราศาสตร์สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าโหราศาสตร์คืออะไร ทำอะไรได้ และทำอะไรไม่ได้ บุคคลที่เกี่ยวข้องควรจะมีหน้าที่ที่ต้องต่อเรื่องนี้อย่างไร โหราศาสตร์เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทย ในทุกมิติตั้งแต่เกิดจนตาย องค์ประกอบแวดล้อมของชีวิตก็ยังคงเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ หรือแม้แต่ประเพณีท้องถิ่นในวิถีชีวิตชาวบ้านก็ตาม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะโหราศาสตร์ถูกประชาสัมพันธ์หรือโฆษณาตามสื่อมวลชนแทบจะทุกแขนง มีบทบาทต่อดารานักแสดงหรือนักการเมืองระดับประเทศ ซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะที่มีชื่อเสียง ก่อให้เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบและขยายวงกว้างออกไปอย่างมาก อีกมิติหนึ่งที่พบก็คือ การทำนายที่หมอดูหรือโหราจารย์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งระหว่างการสวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็นกับการประพจน์ตามพระธรรมวินัย นอกจากนี้ โหราศาสตร์ยังเป็นศาสตร์ที่พระพุทธรูปศาสนาถือว่าเป็นเดรัจฉานวิชาคือขัดต่อวิธีแห่งการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาทวีศักดิ์ ไกรบุตร (2544: บทคัดย่อ) พบว่า พระพุทธรูปศาสนาไม่ได้ปฏิเสธวิชาเหล่านี้ในระดับศีลธรรมจรรยา แต่ปฏิเสธในระดับมรรคผลนิพพาน อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ก็ได้ฝังลึกอยู่ในจิตวิญญาณของคนไทยมานาน จึงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยจนไม่อาจแยกจากกันได้

หลักโหราศาสตร์ในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับปัจจัยทางจิตวิทยา แรงจูงใจที่ทำให้บุคคลแสดงบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมออกมา นักจิตวิทยาจำนวนหนึ่งได้ใช้โหราศาสตร์เป็นเครื่องมือวัดบุคลิกภาพและสติปัญญาของบุคคล และเป็นอุปกรณ์ในการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาเนื่องจากตำแหน่งดวงดาวมีความสัมพันธ์กับอุปนิสัยและการแสดงออกของบุคคล ในบริบทของพระพุทธศาสนา จิตวิทยาและบุคลิกภาพไม่อาจแยกจากอุปนิสัยของบุคคลได้ พระพุทธศาสนาจึงมีการจำแนกบุคคลเป็นประเภทต่าง ๆ ไว้มาก เช่น ในอังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต ทรงแสดงบุคคล 4 ประเภทแบ่งตามสติปัญญา คือ รู้ได้ไว ต้องอธิบายจึงรู้ได้ พอแนะนำได้ และไม่มีทางจะรู้ได้ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/133/202) และยังแบ่งตามลักษณะต่าง ๆ เป็น 3 ประเภท 4 ประเภทอีกมาก แต่การแบ่งประเภทตามลักษณะอุปนิสัยจะเห็นได้ชัดในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ที่แบ่งบุคคลตามกิเลส 3 อย่างคือ รากะ โทสะ โมหะ เป็นจริต 6 ประเภท ได้แก่ รากจริต โทสะจริต โมหะจริต สัทธาจริต พุทธจริต และวิตักกจริต (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2542: 40) ซึ่งแต่ละจริตมีลักษณะแตกต่างกันคือ รากจริตมีลักษณะชอบโอ้อวด รักใคร่สิ่งสวยงาม มากไปด้วยความกำหนัด โทสะจริตมากไปด้วยโทมนัส มักขัดแค้นกริ้วโกรธ โมหะจริตมักลุ่มหลง พันเพื่อน เป็นคนโลเลไม่ยั่งยืน สัทธาจริตมักเชื่อฟังผู้อื่น มากไปด้วยความเลื่อมใส ยินดีในศีลทาน พุทธจริตชอบพินิจพิจารณาในคุณและโทษบุญและบาป มีปัญญามากปัญญาแหลม และวิตักกจริตมากไปด้วยวิตกวิจารณ์ ลังเลไม่แน่นอน นอกจากนี้ ในคัมภีร์วิมุตติมรรค ของพระอุปัชฌาย์สเถระ แบ่งบุคคลเป็นประเภทต่าง ๆ เป็นจริตหรือจริยา 14 ประการ (พระราชมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2541: 55)

หลักการพิจารณาอุปนิสัยบุคคลตามหลักโหราศาสตร์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 2 หลัก คือ ลักษณะนิสัยบุคคลตามวันเดือนปีเกิด (จักรราศี) ในศาสตร์การพยากรณ์แบบโหราศาสตร์นั้น จะแบ่งออกเป็น 12 ราศี และในแต่ละราศีจะมีดวงดาวเจ้าเรือนประจำทั้ง 12 ราศี สามารถทายลักษณะนิสัยประจำราศีได้ และจะแม่นยำยิ่งขึ้นถ้าพิจารณาดวงดาวที่ส่งกระแสถึงดวงชาตา ซึ่งได้จากการผูกดวงตามวัน เวลาเกิดของบุคคลนั้นๆ สามารถบ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะ อารมณ์ นิสัย ลักษณะการดำเนินชีวิตได้แม่นยำไม่น้อย และการพิจารณาลักษณะนิสัยบุคคลตามเลขศาสตร์ เลขศาสตร์เป็นการกำหนดตัวเลขแทนดวงดาวนพเคราะห์ เช่น 1 แทนดาวอาทิตย์ 2 แทนดาวจันทร์ เป็นต้น ซึ่งตัวเลขทั้งหมดนี้ก็มีการแทนค่าด้วยดวงดาว และ ดวงดาวเหล่านี้ก็การกำหนดคุณลักษณะไว้โดยมีความสอดคล้องกับจริต 6 ในพระพุทธศาสนาด้วย และถูกนำมาใช้ในสังคมมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สรชัย ศรีนิศานต์สกุล (2563: บทคัดย่อ) พบว่า ถึงแม้บทบาทของโหราศาสตร์

จะค่อย ๆ ลดลงและแทนที่ด้วยความคิดแบบวิทยาศาสตร์ จนเกิดการปฏิวัติในปี พ.ศ.2475 บทบาทของโหราศาสตร์ก็เริ่มปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่จำกัดในราชสำนักและชนชั้นปกครอง สู่บทบาทในสาธารณะมากขึ้น

องค์ความรู้จากงานวิจัย

วิเคราะห์การนำจริต 6 เพื่อพัฒนาอุปนิสัยบุคคลที่ปรากฏในโหราศาสตร์ ความหมายของจริต คือ ความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมทางกาย วาจา และจิตใจ ในทางพระพุทธศาสนา จริตแบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่ รากจริต โทสจริต โมหจริต วิทกจริต สัทธาจริต และญาณจริต แต่ละจริตมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน การเข้าใจจริตของแต่ละบุคคลจะช่วยให้สามารถพัฒนาอุปนิสัยบุคคลได้อย่างเหมาะสม การทำนายอุปนิสัยบุคคล โดยใช้หลักการทำนายจักรราศี จากการคำนวณการโคจรของดวงดาวและตำแหน่งดวงดาวขณะเกิด หลักเลขศาสตร์ในการให้ความหมายของตัวเลขแทนลักษณะนิสัยของบุคคลเพื่อใช้ทำนายอุปนิสัยพื้นฐานและพฤติกรรมของบุคคล และหลักการให้คำแนะนำที่ถูกต้องและเหมาะสมกับจริตของแต่ละบุคคล การประยุกต์ใช้หลักจริต 6 กับโหราศาสตร์ ดังนี้ 1) รากจริต ควรฝึกฝนการบุญสุนทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนา

เพื่อลดความโลภ 2) โทสจจริต ควรฝึกฝนเจริญเมตตา เพื่อลดความโกรธ 3) โมหจจริต ควรฝึกฝนเจริญสติ เพื่อลดความหลง 4) วิตกจจริต ควรฝึกฝนเจริญสมาธิ เพื่อลดความวิตกกังวล 5) สัทธาจจริต ควรฝึกฝนเจริญปัญญา เพื่อเพิ่มความศรัทธา และ 6) พุทธิจจริต ควรฝึกฝนการใช้หลักเหตุผล เพื่อเพิ่มความรอบคอบ

สรุป

กล่าวโดยสรุป โหราศาสตร์เป็นการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์แบบโบราณที่พยายามทำนายลักษณะนิสัยและเหตุการณ์ชีวิตตามตำแหน่งและการเคลื่อนไหวของวัตถุท้องฟ้า เช่น ดาวเคราะห์และดาว อย่างไรก็ตาม ไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สนับสนุนการอ้างอิงทางโหราศาสตร์และมักถูกมองว่าไม่ใช่วิธีที่มีประสิทธิภาพในการทำนายลักษณะนิสัย อีกทั้ง หลายคนเชื่อว่าโหราศาสตร์สามารถเข้าใจบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของบุคคล โดยอาศัยความเชื่อมโยงกับราศีที่เกิด คือในแต่ละราศี บุคคลจะมีลักษณะนิสัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกัน นี่คือภาพรวมสั้น ๆ ของลักษณะนิสัยที่เกี่ยวข้องกับแต่ละราศี ส่วนพระพุทธรศาสนาเป็นศาสนาที่ยึดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือที่รู้จักกันในนามพระพุทธเจ้า หลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนาประกอบด้วย อริยสัจ 4 อริยธรรม 8 และหลักกรรม ซึ่งพระพุทธรศาสนาจะเน้นความสำคัญของการทำความเข้าใจตนเองและจิตใจ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และการหมดสิ้นทุกข์ ถึงกระนั้น โหราศาสตร์ก็สามารถเติมเต็มและเสริมคำสอนของพระพุทธรศาสนาได้ด้วยความเข้าใจในบุคลิกลักษณะนิสัยของบุคคลแต่ละคน และแนวโน้มทางพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ตัวอย่างเช่น คนที่เกิดในราศีพฤษภ อาจมีแนวโน้มที่จะมีความมั่งคั่งทางวัตถุและความสะดวกสบายมากกว่า ในขณะที่คนที่เกิดในราศีธนู อาจกระหายการผจญภัยและความรู้ การเข้าใจแนวโน้มของพฤติกรรมเหล่านี้ สามารถช่วยให้บุคคลตระหนักถึงตนเองและตัดสินใจอย่างมีสติเพื่อปรับปรุงชีวิตของตนเองได้

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าพระพุทธรศาสนาไม่ได้เน้นปัจจัยภายนอก เช่นเดียวกับหลักโหราศาสตร์ ที่ใช้เป็นเครื่องกำหนดอุปนิสัยหรือชะตากรรมของบุคคล คำสอนทางพระพุทธรศาสนาเน้นว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในตนเองที่จะได้รับการตรัสรู้ และหมดสิ้นทุกข์ได้โดยความเพียรและปัญญาของตน โดยไม่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามหรือโชคชะตา ซึ่งพระพุทธรศาสนาสอนผู้คนว่าสิ่งที่กำหนดเส้นทางชีวิตคือการกระทำและความตั้งใจของบุคคลมากกว่าสิ่งอื่น นอกจากนี้ พระพุทธรศาสนา ยังเน้นความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความเป็นอนัตตาของทุกสิ่ง รวมถึงอิทธิพลของโหราศาสตร์ ดังนั้น การอาศัยเพียงโหราศาสตร์ในการทำนายอุปนิสัยหรือชะตากรรมของ

บุคคลจึงไม่สอดคล้องโดยตรงกับคำสอนของพระพุทธศาสนา ตรงกันข้าม พระพุทธศาสนา จะเน้นการสอนปัจเจกบุคคลแต่ละคนว่า ควรมุ่งปลูกฝังคุณภาพของจิตวิญญาณภายใน เช่น เมตตา ปัญญา สติสัมปชัญญะ เพื่อพัฒนาชีวิตและได้รับการตรัสรู้

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

(1) ควรมีการศึกษาโหราศาสตร์อย่างถูกต้องแบบวิทยาศาสตร์ด้านจิตวิทยา หรือศิลปศาสตร์ด้านการบริหารบุคลิกภาพบุคคล เนื่องจากองค์ความรู้ในเรื่องนี้มีมาก และต้องการการศึกษาวิจัยกันอย่างจริงจัง ประโยชน์ที่เกิดอย่างเห็นได้ชัดคือประโยชน์ด้าน จิตวิทยา นักจิตวิทยาควรจะศึกษาโหราศาสตร์อย่างนักวิชาการ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดี และ นำมาใช้ประโยชน์ในทางจิตวิทยาได้ ซึ่งในทางตะวันตกมีการนำมาใช้บ้างแล้ว

(2) ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านการให้การปรึกษาแก่ผู้ที่ใช้โหราศาสตร์ใน การให้การปรึกษาหรือหมอดูทั้งหลาย เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้มารับการปรึกษาว่าหมอดู มีความรู้ในการให้การปรึกษามีระบบ

(3) สำหรับพระภิกษุผู้มุ่งสู่การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ควรมีความรู้เรื่องนี้ ไว้บ้างเพื่อสั่งสอนชาวบ้านให้วางท่าทีอย่างถูกต้องกับเรื่องนี้ ส่วนภิกษุผู้ที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับ โหราศาสตร์อยู่ด้วยเห็นว่าเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ ก็ควรใช้ให้สอดคล้องกับหลักธรรม ในพุทธศาสนา คืออธิบายคำทำนายด้วยหลักกรรมที่ถูกต้อง และชี้ทางการแก้ปัญหาที่ต้น เหตุ ไม่หวังพึ่งพาอำนาจภายนอก

(4) สำหรับผู้ที่สนใจในโหราศาสตร์ ควรจะศึกษาหาความรู้อย่างกว้าง ขวาง ไม่พอใจเพียงแค่ทำนายได้ แต่ควรจะมีความรู้รอบตัวในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น ปรัชญา วิทยาศาสตร์ และจิตวิทยา เป็นต้น เพื่อความเข้าใจโหราศาสตร์อย่างแท้จริง ไม่หลงเชื่ออย่าง ง่าย ควรมีความเชื่อตามหลักกาลามสูตร และมีความรู้ทางพุทธศาสนาเพื่อการแนะนำผู้ อื่นอย่างมีประโยชน์

2) ข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษาต่อไป

(1) การศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาเพื่อการให้การปรึกษา เป็นการประยุกต์นำหลักธรรมในพุทธศาสนามาใช้ในกระบวนการให้การปรึกษาทาง จิตวิทยา เนื่องจากพุทธศาสนามีองค์ความรู้ในด้านนี้พอเพียง แต่ยังไม่มีการจัดสรรให้เป็น ระบบ ควรมีการศึกษาทฤษฎีการให้การปรึกษาแนวพุทธ ศึกษาทักษะการให้การปรึกษา

จากพระพุทธเจ้าและพระสาวก จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นหลักการให้คำปรึกษาแบบพุทธ ซึ่งทำให้พระหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษา มีทักษะและความรู้ที่พอเพียงในการเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้าน สร้างความมั่นใจให้ชาวบ้านได้ว่าพุทธศาสนาสามารถช่วยได้ การพึ่งพาหมอในสังคมไทยก็จะลดลง

(2) การศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาเพื่อทำจิตบำบัด ปัจจุบันนักจิตวิทยาเริ่มให้ความสนใจภูมิปัญญาของพุทธศาสนา เพื่อใช้ในการทำจิตบำบัด มีการบำบัดด้วยวิธีสะกดจิตให้ระลึกชาติ (past life therapy) มีการใช้วิธีฝึกสติเพื่อการบำบัด (mindfulness-based cognitive therapy, MBCT) การนำหลักธรรมและหลักปฏิบัติในพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในโลกปัจจุบัน จะทำให้พุทธศาสนาแผ่ขยายไปสู่โลกกว้างได้ เรื่องนี้ควรมีการศึกษากันอย่างจริงจัง

บรรณานุกรม

- กฤตติกาวัลย์ หิรัญสี. (2554). ศึกษาความสอดคล้องของหลักการพยากรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและวิชาโหราศาสตร์ไทย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- กันยาวิร สัทธาพงษ์. (2551). **คิดใหม่โหราศาสตร์หลังนวยุค.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล บ้านไร่. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องพระเคราะห์ ทศา และนรลักษณ์ในคัมภีร์พหุหัตปาราศรโหราศาสตร์และตำราพรหมชาติฉบับราชบุรินทร์ของไทย. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- เทพย์ สาริกบุตร. (2511). **โหราศาสตร์ปริทรรศน์ ภาค 1.** กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ.
- เทพย์ สาริกบุตร. (2515). **โหราศาสตร์ปริทรรศน์ ภาค 4 ภววินิจฉัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องอักษร.
- พระญาณธชะ. (2552). **ปรมัตถทีปนี.** แปลโดย พระคันธसारากวีวงศ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: หจก. ประยูรสาสน์ไทยการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.** พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม.**

- พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด. พระพุทธโฆชะ แปลโดย สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2557). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิศักดิ์ ไกรบุตร. (2544). **ติรัจฉานวิชา : ศึกษาเชิงวิเคราะห์ทัศนะและแนวปฏิบัติในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเทียบ สิริวาโน (มัลย์). (2547). **การใช้ภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประศักดิ์ อคคปญโญ (ซ่งแสง). (2541). **ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ. (2541). **วิมุตติมรรค**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศยาม.
- พระอุปติสสะเถระ. (2541). **วิมุตติมรรค**. แปลโดย พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ. จากต้นฉบับภาษาอังกฤษของพระเอฮารา และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศยาม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2542). **วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1 ตอน 2**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานพ นักการเรียน. (2554). **พระพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- สรชัย ศรีนิศานต์สกุล. (2563). **อิทธิพลของโหราศาสตร์ในสังคมและการเมืองไทย. รายงานวิจัย**. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิงห์โต สุริยาอารักษ์. (2521). **โหราศาสตร์ไทยชั้นสูง เรื่องฤกษ์ และการให้ฤกษ์ การคำนวณดวงพิชัยสงคราม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียงธรรมประทีป.

หลวงอรรณวาทีธรรมประวรรต (วิเชียร จันทน์หอม). (2516). **โหราศาสตร์นิเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.

อชิรพจนินา พลายนาค. (2553). การใช้โหราศาสตร์เป็นวิถีทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.